

Mieczysław Gogacz

Owoce duchowej elegancji

(Postowie)

Ze wzruszeniem i speszaniem odbieram książkę pod tytułem *Filozofia i mistyka*, poświęconą rozważaniu moich ujęć filozoficznych i teologicznych. Wzrusza mnie fakt, że tak wiele osób znajduje w moich publikacjach interesujące ich tematy, inspiracje, zachętę do analiz problemów. Wprost peszy wielkodusznie wysoka ocena moich poglądów, dokonywana przez kolejne już pokolenie uczonych.

Chciałbym w tym miejscu wszystkim serdecznie podziękować.

Najpierw memu pierwszemu doktorowi, dziś Ordynariuszowi Włocławskiemu, Księdzu Biskupowi Wiesławowi Meringowi za wzruszającą przedmowę. Obecność, którą uważam za funkcjonowanie relacji osobowych, jest normalnym środowiskiem osób. Ta obecność powinna też spajać wspólnotę uniwersytecką. Cieszę się, że tak było w czasach, gdy ksiądz Wiesio był moim studentem.

Dziękuję także bardzo Profesorowi Tadeuszowi Klimskiemu, mojemu przyjacielowi i wieloletniemu, najbliższemu współpracownikowi, a dziś prorektorowi Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego za zredagowanie i wydanie tej książki. Dziękuję zarazem za wsparcie, które zawsze otrzymywałem i którego dziś także doznaję.

Chciałbym wyrazić także swoją wdzięczność wszystkim dwudziestu autorom referatów. Skromnym wyrazem mojej wdzięczności niech będzie wymienienie ich nazwisk:

Dr Bożena Listkowska, uczennica moich uczniów, prof. Krzysztofa Kalki i prof. Artura Andrzejuka, pod którego kierunkiem przygotowała magisterium na temat moich dyskusji z prof. A.B. Stępnem, moim szwagrem oraz doktorat, obroniony w

2010 roku na temat lowańskich modyfikacji tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego, pierwszego dziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK.

Dr Jakub Wójcik, matematyk i filozof, a ponadto mój wieloletni przyjaciel, który obronił w 1986 rozprawę doktorską z filozofii, poświęconą metafizycznej koncepcji pracy ludzkiej.

Dr Paweł Bromski, rektor Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki, w której murach 30 maja 2010 odbyło się sympozjum pod tytułem *Filozofia i mistyka*, które w pewien sposób dało początek książce pod tym samym tytułem.

Mgr Dorota Zapisek, najmłodszy uczestnik wspomnianego sympozjum (była wtedy studentką czwartego roku) oraz najmłodszy autor rozdziału w książce. Pod kierunkiem prof. A. Andrzejuka przygotowała magisterium na temat teorii woli w tekstach św. Tomasza, a obecnie pod tym samym kierunkiem przygotowuje się do pisania rozprawy doktorskiej na temat wolności w tomizmie.

Dr Andrzej M. Nowik, jeden z moich ostatnich studentów w ATK, który napisał pod moim kierunkiem magisterium na temat arystotelesowskiej koncepcji duszy oraz w 2001 roku doktorat na temat Tomaszowego komentarza do metafizyki Arystotelesa.

Mgr Anna Kazimierczak-Kucharska, absolwentka filozofii i teologii UKSW, uczennica ks. prof. Tomasza Stępnia, pod którego kierunkiem przygotowuje rozprawę doktorską na temat związków filozofii i monastycyzmu w myśli wczesnochrześcijańskiej.

Prof. Artur Andrzejuk, mój uczeń i następca na Katedrze w UKSW (pracowaliśmy razem także w Wojskowej Akademii Technicznej). Początkowo studiował historię kościoła i z jej zakresu przygotował magisterium na temat Modlitewnika Gertrudy Mieszkówny z XI wieku, którego byłem recenzentem. Doktorat z filozofii na temat teorii uczuć u św. Tomasza przygotował pod moim kierunkiem. Habilitował się na podstawie rozprawy o filozoficznych podstawach etyki tomistycznej. Ma kilku doktorów, kilkunastu doktorantów, bardzo wiele osób przygotowało pod jego kierunkiem magisterium. Większość występujących na sympozjum pod tytułem *Filozofia i mistyka*, to przyjaciele i uczniowie Artura Andrzejuka. Dziękuję mu za skłonienie ich do badania moich tekstów, przygotowania referatów na sympozjum i artykułów do książki.

Mgr Weronika Szczepkowska, słuchaczka moich ostatnich wykładów uniwersyteckich, uczennica prof. Andrzejuka, pod którego kierunkiem przygotowała magisterium na temat przyczyny celowej, i prof. Krzysztofa Kalki, pod którego kierunkiem przygotowuje doktorat o przyczynowaniu celowym w tekstach Tomasza z Akwinu.

Dr Michał Zembrzuski, absolwent teologii i filozofii na UKSW. Wszystkie swoje prace dyplomowe poświęcił badaniom tekstów Tomasza z Akwinu. Magisterium z teologii dotyczyło *Summa contra gentiles*, magisterium z filozofii – teorii pamięci, doktorat z filozofii, przygotowany – podobnie jak magisterium – pod kierunkiem prof. Andrzejuka, poświęcony był koncepcji zmysłów wewnętrznych w teorii poznania św. Tomasza z Akwinu.

Mgr Stanisław Fischer, słuchacz moich wykładów na studiach niestacjonarnych. Przygotował w 2009 roku magisterium pod kierunkiem dr Krzysztofa Wojcieszka na temat statusu bytowego embrionu ludzkiego, w którym dokonał gruntownego przeglądu stanowisk w tej sprawie.

Mgr Dawid Lipski, uczeń Artura Andrzejuka, który pod jego kierunkiem napisał w 2008 roku pracę magisterską na temat sporu o istnienie Tomasza Suttona z Gotfrydem z Fontaines. Przygotowuje doktorat na temat sporów o duszę na Uniwersytecie Paryskim w XIII wieku.

Mgr Jan Zatorowski, jeden z ostatnich słuchaczy moich wykładów na studiach niestacjonarnych z filozofii. Przygotował znakomitą pracę magisterską na temat ujęć sumienia w tomizmie. Przygotowywał doktorat, mający być monografią filozoficznych koncepcji sumienia. Wystąpienie z referatem pod tytułem: *Koncepcja sumienia w tomizmie konsekwentnym* w dniu 30 maja 2010 było jego ostatnim z nami spotkaniem. Zmarł nagle 7 czerwca, w swoim domu, w Brzegu nad Odrą. Wieczny odpoczynek racz mu dać Panie!

Dr Magdalena Płotka, uczennica moich uczniów: prof. Feliksa Krauze z Uniwersytetu Gdańskiego i prof. Artura Andrzejuka z UKSW, pod którego kierunkiem przygotowała i obroniła w 2010 roku rozprawę doktorską na temat Jana Wersora, filozofa reprezentującego scholastykę XV wieku.

Mgr inż. Janusz Idźkowski, inżynier-elektryk, teolog i filozof. Studiował pod moim kierunkiem filozofię w latach osiemdziesiątych. Wtedy też rozpoczął przygotowywanie rozprawy doktorskiej na temat filozoficznie ujętej kontemplacji. Po

kilkunastoletniej przerwie kończy pisanie tego doktoratu pod kierunkiem prof. Andrzejuka.

Mjr mgr inż. Dawid Pełka, strażak i filozof. Studiował filozofię pod moim kierunkiem na studiach niestacjonarnych, a magisterium na temat koncepcji sprawiedliwości w tekstach Tomasza z Akwinu napisał w 2005 roku, pod kierunkiem dr Pawła Milcarka. Aktualnie, na seminarium prof. A. Andrzejuka przygotowuje doktorat na temat filozoficznie ujętej pedagogiki.

Mgr Łukasz Mażewski, mój student z okresu wykładów na studiach niestacjonarnych. Pod kierunkiem A. Andrzejuka przygotował w 2004 roku pracę maderską na temat moich ujęć piękna i estetyki. W badaniach doktorskich kontynuuje problematykę estetyczną.

Dr Izabella Andrzejuk, słuchaczka moich wykładów jeszcze w czasie, gdy była uczennicą liceum sióstr zmartwychwstank, następnie została żoną mego ucznia, przyjaciela i współpracownika Artura Andrzejuka, i podjęła studia filozoficzne pod moim kierunkiem w ATK, które ukończyła w 1999 roku, pisząc magisterium o teorii przyjaźni u Arystotelesa i św. Tomasza. Doktorat, przygotowany także pod moim kierunkiem, dotyczył porównania etyki Arystotelesa i filozofii moralnej Tomasza z Akwinu. Był to mój już ostatni doktorat – obrona miała miejsce w 2006 roku. Obecnie dr Izabella Andrzejuk poszerza swoje badania o klasycznie ujętą filozofię człowieka. Jako wykładowca Wyższej Szkoły Komunikowania Politologii i Stosunków Międzynarodowych zorganizowała 30 maja 2010 roku symposium: *Filozofia i mistyka*, którego pokłosem jest ta książka. Dziękuję jej za tę inicjatywę.

Mgr Eryk Łażewski, słuchacz moich wykładów na wydziale Filozofii Chrześcijańskiej w ostatnim okresie mojej pracy zawodowej w ATK. Przygotował pod kierunkiem Artura Andrzejuka magisterium dotyczące moich poglądów na metafizykę. Obecnie pod tym samym kierunkiem przygotowuje doktorat dotyczący przyczynowania w filozofii św. Tomasza.

Dr Grzegorz Pyszczek, studiował filozofię w ATK na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Magisterium napisał z historii filozofii, a doktorat w Polskiej Akademii Nauk - z socjologii. Pracuje w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej oraz w Kolegium Nauczycielskim. Interesuje się dydaktyką filozofii. Ponadto pasjonuje go tematyka roli jednostki w rozwoju cywilizacji. Pracuje także dla Polskiego Radia.

Jestem bardzo wzruszony, że ukazują się teksty filozoficzne moich dawnych i niedawnych studentów, w których przedmiotem refleksji są moje poglądy. Zawsze czułem się wyróżniony wielkodusznością wszystkich swoich słuchaczy i czytelników.

Zawsze też starałem się nauczać filozofii klasycznej, która, rozumiana jako poszukiwanie mądrości, stara się określać, czym jest prawda, czym jest dobro, kim jest człowiek.

Filozofia klasyczna ujmuje prawdę w kilku wymiarach, a mianowicie: w wymiarze metafizycznym, w wymiarze teoriopoznawczym i w wymiarze logicznym. W wymiarze metafizycznym prawda jest istnieniową własnością bytu, którą możemy ująć jako swoistą jego otwartość. Tak rozumiana prawda wyzwała osobową relację wiary, rozumianą jako prawdomówność i zaufanie. Prawda więc wiąże osoby właśnie poprzez zaufanie. Prawda w wymiarze teoriopoznawczym jest ujmowana jako zgodność naszego intelektu z poznawanym bytem. Tak rozumiana prawda owocuje wiedzą i prowadzi do mądrości. Prawdą w wymiarze logicznym jest prawidłowe wiązanie części mowy, co powoduje jasność wysławiania się, jest więc warunkiem poprawnego komunikowania się osób.

Dobro również można ująć w kilku wymiarach. W wymiarze metafizycznym dobro jest podstawą osobowej relacji nadziei, wyrażającej się w pragnieniu trwania miłości i wiary, czyli życzliwości i zaufania. Dobro w sensie moralnym jest mądrym wyborem celów działania – takie wybory, będące wiernością prawdzie i dobru, stanowią istotę wolności człowieka.

Odwrotnością prawdy jest fałsz, odwrotnością dobra jest zło. Wierność kłamstwu i złu jest odrażająca. Natomiast wierność prawdzie i dobru stanowi istotę szlachetności. Tę szlachetność często określam mianem duchowej elegancji. Duchowa elegancja jest więc stałą wiernością prawdzie i dobru. Duchowa elegancja to był zarazem nasz „prywatny” program wychowawczy w czasach, gdy dominował upór w fałszu, nazywany przez św. Tomasz zakłamaniem. Ta duchowa elegancja jest – jak sądzę – znakiem rozpoznawczych absolwentów filozofii ATK i UKSW. Studia tutaj były zawsze jakimś znakiem sprzeciwu wobec tego, co działo się w Polsce. Najpierw był to znak sprzeciwu wobec komunistycznego zniewolenia, potem nie godziliśmy się z programową laicyzacją Polaków, relatywizacją moralności, nihilizmem wynikającym z prymatu rzeczy przed osobą. Naszym sposobem przeciwstawiania się temu wszystkiemu była filozofia i teologia

Ta filozofia jako nauka o pierwszych elementach stanowiących to, co istnieje wspomaga tą wiedzą i wolność i duchową elegancję, która polega – powtórzy - na otwartości na osoby i cały świat, na prawdomówności i zaufaniu, na życzliwości, która jest już postacią osobowej relacji miłości, na prawości, która jest mądrym wyborem dobra i stanowi wolność człowieka. To są zarazem cechy młodości. Duchowa elegancja to więc stała młodość.

Życzę tej młodości wszystkim, młodym i starszym. Życzę wszystkim duchowej elegancji, na której polega życie szlachetne i godne człowieka.

M. Gogawz